

ВІДОБРАЖЕННЯ БОЖЕСТВЕННОСТІ ГЕФЕСТІОНА

Розглянуто та визначено вияв відображення божественності Гефестіона й аспекти, пов'язані із цим фактором. Досліджено особистість Гефестіона, який уособлює процес злиття двох культур Сходу і Заходу. Розроблено власну концепцію становлення та посилення еволюції титулатури Гефестіона і висвітлено тему божественності й сакрального значення заупокійних, сакральних церемоніальних для гетайра царя, що є логічним продовженням комплексного дослідження. Актуальність вивчення питання підкріплено археологічними розкопками на пагорбі Каста в Амфіполі, що тривають і нині, саме тут за версією багатьох учених може бути поховання Гефестіона та членів царської родини.

Ключові слова: Гефестіон, божественність, герой, Екбатана, Амфіполь, лев, героон.

Постановка проблеми. Під час східної кампанії Олександра Великого, відбулося багато трансформаційних синкретичних процесів як у військово-адміністративній сфері, так і в найближчому оточенні царя. Традиції Ахеменідського двору проникали у греко-македонське суспільство, утворюючи нові порядки в імперії Олександра. Гефестіон – найближча людина в житті Олександра Великого, який став уособленням синкретичних процесів східної та греко-македонської традицій, набувши статус "другий після царя" та прийнявши на себе комплекс найвищих титулів, як військових, так і адміністративних, відігравав одну із ключових позицій при дворі і мав надзвичайний вплив на Олександра. Після смерті Гефестіона цар ставить перед собою питання: які почесті віддати другові – як богу, напівбогу чи герою?

Аналіз джерел і літератури. Стаття ґрунтується на античних писемних та археологічних джерелах, до яких належить нещодавно знайдена гробниця з похованнями на пагорбі Каста в Амфіполі, що надає дослідженню більшої актуальності, та згадується гробниця Алкета в Термесосі. З писемних джерел у статті широко цитовані праці Діодора, Арріана, Курція, Плутарха та Юстина; наведено цитати і Гіперіда, Лукіана та Клавдія Еліана.

Історіографія пропонованої теми відносно невелика, однак представлена кількома ґрунтовними дослідженнями. Передусім варто згадати статтю П. Треве щодо культу Гефестіона та сакральні елементи, пов'язані із цим; всеохопні праці Ф. Шахермайра, Г. Берве та Й. Г. Дройзена, що містять цитування джерел, та подано компетентні висновки щодо особистості Гефестіона і його найвищого статусу при дворі Олександра, та після смерті.

Постановка завдання. Завданням дослідження є розробка концепції щодо визнання культу божественності Гефестіона через його військове піднесення за життя і збереження високого статусу після смерті та синкретичних елементів, які він уособлював. У ході дослідження необхідно здійснити уточнену реконструкцію заупокійних церемоніальних і проаналізувати спірні питання щодо визнання Гефестіона героєм чи богом, що поставали в античних джерелах. Також у роботі необхідно продемонструвати тяжіння Гефестіона до перських традицій.

Виклад основного матеріалу. В Екбатанах восени 324 р. до Р. Х. під час гімнастичних змагань та діонісійських бенкетів Гефестіон занедужав на лихоманку. На сьомий день хвороби, коли йому стало гірше, до його ложа покликали царя, проте Гефестіон був уже мертвим [Arr. An. VII. 14. 1; Plut. Alex. LXXII. 1; Diod. XVII. 110. 8]. Арріан передає, що різне писали про скорботу Олександра: що він плакав над тілом весь день; що

наказав повісити лікаря Главка [2, с. 112] за те, що не вилікував Гефестіона та дивився, як він зловживає вином; що наказав знищити храм Асклепія в Екбатанах. Арріан зазначає деякі діяння Олександра, які, на його думку, є найбільш вірогідними: наприклад, наслідуючи свого улюбленого героя Ахілла, цар обрізав волосся, подібно до того, як Ахілл зробив це над тілом Патрокла; по дорозі у Вавилон Олександр зустрів посольства з Епідавра та просив їх передати підношення у храм Асклепія зі словами, що "Бог немилостиво вчинив із ним та не зберіг друга, який був дорожчим йому за око" [Arr. An. VII. 14. 2–6]. Клавдій Еліан передає: "Коли Гефестіон помер, Олександр кинув у заупокійне багаття: зброю, золото, срібло і дорогоцінний перський одяг. На гомерівський лад він відрізав пасмо свого волосся, наслідуючи Ахілла" [Ael. VH. VII. 8; Hom. II. XXIII. 46, 135].

Ми не можемо навести точні свідчення про те, що було вчинене царем після смерті Гефестіона, але, порівнюючи з діями царя після смерті Кліта, якого цар оплакував, не їв три дні [Arr. An. IV. 9. 4–5; Plut. Alex. LII. 1; Curt. VIII. 2. 5–11] і намагався бути схожим на Ахілла, можна стверджувати, підкріплюючи висновки джерельною базою, про небачений смуток і печаль царя, відмову від їжі, мовчання перші три дні та сакральні ритуали, які він здійснював, перебуваючи в жалобі за своїм другом. Також Олександр підкорив мідійське плем'я коссеїв, знищивши всіх людей, тим самим приніс жертву для Гефестіона [Plut. Alex. LXXII; Arr. An. VII. 15. 3; Diod. XVII. 111. 5–6; Polyainos IV. 3. 31].

Тут неможливо не зіставити інформацію у джерелах щодо розкоші заупокійного церемоніалу: Юстин [Just. XII. 12. 12] та Діодор [Diod. XVII. 115. 5] говорять про витрати у 12 тис. талантів, Арріан – про 10 тис. талантів [Arr. An. VII. 14. 8], тому можна стверджувати про пишність поховання, яка б перевершила грошові витрати, як засвідчував Плутарх [Plut. Alex. LXXII. 2]. Олександр доклав усіх зусиль для організації похоронних процесів із найвищими почестями, адже більше за всіх він любив Гефестіона, піклувався про нього та відчував прив'язаність [Diod. XVII. 114. 1].

Насамперед необхідно зазначити про розпорядження царя щодо трауру, адже наказ про жалобу за Гефестіоном поширився на всю імперію. Священні вогні, що горіли на честь Олександра (за традиціями зороастризму), було наказано загасити, доки не закінчаться жалобні церемонії [5, с. 38–48], хоча це вважали поганою прикметою для самого царя, оскільки вогні в імперії Ахеменідів гасили, лише коли помирав правитель [Diod. XVII. 114. 4–5]. З огляду на це можна дійти висновків, наскільки близьким був Гефестіон для царя і

чому саме він називав його "такий саме Олександр, як і я". Цим саме й пояснюють запит до оракула Амона, про який згадує Арріан, щодо того, чи не слід чинити почесні Гефестіону як богу? Однак феори оракула відповіли, що почесні мають бути належні як герою, тому Олександр наказав довільно вшановувати свого друга як героя [Arr. An. VII. 14. 7; 23. 6]. Плутарх також говорить про пошану для друга царя як героя [Plut. Alex. LXXII. 2]. За Юстином [Just. XII. 12. 12] та Діодором [Diod. XVII. 115. 6] Гефестіона було наказано шанувати як бога, і цікаво, що Діодор подає два свідчення: про те, що Олександр наказав приносити жертвоприношення Гефестіону, ураховуючи всі почесні та розкіш – як божеству молодшого чину (Лукиан [Louk. Cal. 17], надає звіт щодо обожнювання Гефестіона і говорить про те, що йому присвячували храми і жертвоприношення, як *τῷ ἁγίῳ καὶ ἀλεξίκακος θεός*, а ім'я його використовували для виголошення клятв), та про те, що до царя прийшов один з його друзів зі звісткою, що саме Амон розпорядився про вшанування як бога. Натяки на культ Гефестіона-героя простежуються в Гіперіда: "θυσίας μὲν ἀνθρώποις γιγνομένας ἐφορᾶν, ἀγάλματα δὲ καὶ βωμοὺς καὶ ναοὺς τοῖς μὲν θεοῖς ἀμελῶς, τοῖς δὲ ἀνθρώποις ἐπιμελῶς συντελούμενα, καὶ τοὺς τοῦτων οἰκέτας ὥσπερ ἥρωας τιμᾶν ἡμᾶς ἀναγκαζομένους" (жертви приносяться людям, зображення, алтарі та храми ретельно зводяться на їхню честь, тоді як зображеннями богів нехтують, і ми самі вимушені шанувати як героїв, слуг цього народу) [Нур. VI. 21], на що вказують і досліджені історики, такі як П. Треве [8, с. 56–57] та І. Бікерман [3, с. 70–85].

Для дослідження варто детальніше зупинитися на описі героону для Гефестіона. Найбільше інформації дійшло до нас із праці Діодора, тому, ґрунтуючись головним чином на цьому джерелі, ми подамо опис траурних церемоній і процесії. Олександр запросив до Вавилону 3 тис. музик, акторів, співаків та атлетів для участі в заупокійних церемоніях та змаганнях, зібрав найкращих майстрів і бажав, щоб збудований олтар для його друга перевершував усі мавзолеї минулого і майбутнього [6, с. 315]. Олтар мав бути чотирикутним, за розмірами – кожна сторона в один стадій (міра довжини), будівля розбита на тридцять кімнат і п'ять поверхів, подібно до концепції, у якій будували зіккурати, але на відміну від останнього – уся архітектурна споруда повинна була мати пишне оздоблення. Фундамент мали увінчати 240 позолочених рострів (архітектурне оздоблення у вигляді носової частини судна) зі статуями двох лучників, що припали на коліно, і заввишки в чотири лікті, озброєні воїни та у проміжках обрамлення пурпурою тканиною. Другий поверх прикрашали канделябри висотою в п'ятнадцять футів із золотими вінками, на верхівці, де запалювали вогонь, розміщувалися орли з розпростертими крилами, а основу обвивали змії. Третій поверх містив зображення полювання на різних звірів, четвертий – сцени кентавромахії, зроблені із золота, а п'ятий поверх – статуї золотих биків і левів. На самий верх було покладено македонську і варварську зброю, що свідчило про перемогу та поразку, відповідно. А увінчували всю композицію порожні статуї сирен, щоб у них ховалися співаки. Загалом поховальна композиція для Гефестіона мала возвеличуватися на понад сто тридцять футів [Diod. XVII. 115. 1-5].

Героон уособлював складне поєднання політичних і релігійних символів сходу та заходу й мав вигляд символічного монументу слави, оскільки містив велику кількість військових символів. Зображення кораблів на першому ярусі відображало військові почесні Гефестіо-

на, хоча він не був командувачем флоту, як Нearch, але його місія у спорядженні кораблів міститься в джерелах. Також важливо зауважити, що у планах Олександра було будівництво великої флотилії у Вавилоні [Arr. An. VII. 19. 3-6], тому символічно, на мою думку, було зображено кораблі, хоча ми не маємо цієї інформації в джерелах, але можна сміливо припустити, що задумки царя передбачали високе місце Гефестіона в нових морських завоюваннях.

Другий ярус містив зображення палаючих факелів, вогні яких, згідно із зороастрійським ученням, відображали зримий символ Бога. Також факели асоціювалися з Діонісом, Деметрою та Персефоною і були символами надії на потойбічне життя. Зображення згаданих богів часто зустрічаються на гробницях у Македонії. Символи змії і ширяючих над нами орлів відображали військову доблесть і перемогу. Подібне зображення міститься на гробниці брата Пердікки – Алкета в Термесосі [7, с. 32]. Загалом орли та змії, як символи Зевса й Амона, були досить поширені в елліністичну добу. Отже, цей ярус відображав Гефестіонове відродження та безсмертя.

Третій ярус, який оздоблювали сцени полювання, символізував близькість із царем через участь у царському полюванні.

Четвертий ярус із позолоченими зображеннями сцен кентавромахії – одного з найпоширеніших сюжетів античної традиції, що була відображенням боротьби розуму та пристрастей усередині кожної людини. Подібний сюжет ми зустрічаємо на гробниці "Суддів", або ж "Великій гробниці" в Левкадії.

П'ятий ярус аналогічно був виконаний із золота та містив фігури левів і биків – символи богів Іштар й Адада. Македонська та перська зброя, що увінчувала верхівку, була жертвоприношенням від найближчих сподвижників Гефестіона [Arr. An. VII. 14. 9]. Присвячення зброї сходу і заходу символізувало про загальний траур по всій імперії, згідно з Діодором: "Полководці та друзі, кожен, намагаючись догодити царю, замовили зображення Гефестіона зі слонов'ї кістки, золота й інших коштовних матеріалів. Загалом же всі воєначальники, воїни, послы та звичайні люди, ніби змагаючись один з одним у частці участі в цій поховальній церемонії, витратили, як кажуть, понад 12 тис. талантів" [Diod. XVII. 115. 1; 5]. Досі достеменно не відомо, чи це був саме проєкт поховального вогнища, чи саме гробниці або ж героону, можливо, він так і не був завершеним, оскільки ми маємо свідчення про коштовні незвершені проєкти на момент смерті Олександра [4].

Й. Дройзен у своїй "Історії Еллінізму" зазначає таке: "зброю, коштовності та інші дари, за почином Евмена, доставляли стратеги та гіпархи, щоб прикрасити колісницю, яка мала везти Гефестіона до Вавилону. Пердікка отримав наказ супроводжувати тіло до Вавилону, адже саме там мало б бути зведене вогнище та навесні мали відбутися спортивні ігри на честь поховання царського друга. Разом із Пердіккою вирушив і зодчий Дейнократ, щоб керувати спорудженням вогнища". Дройзен зазначає, що навесні 323 р. до Р. Х., після повернення феор від Амона і відповіді Бога, щоб надавати Гефестіону почесні як герою, розпочалися поховальні церемонії. І саме тут він згадує про п'ятиярусну споруду багаття, де завершувалася церемонія запалювання вогнища та жертвоприношення, яку споглядав Олександр, відчувуючи небачений смуток [9, с. 527–543].

Надзвичайно пишною, розкішною та показовою була похоронна процесія Гефестіона, незважаючи на певні елементи, що були вилучені Пердіккою, який супрово-

джував тіло до Вавилону [Diod. XVII. 110. 8], з огляду, на його думку, зайвих витрат [Diod. XVIII. 4. 2; 1, с. 200–201]. Адже коли Пердікка виявив проекти царських наказів щодо спорудження похоронного багаття для Гефестіона (але оскільки поховальне багаття було вже завершено [Diod. XVII. 114–115], посилення, імовірно, стосується гробниці, що була запланована Олександром [Plut. Alex. LXXII. 3]), що потребувало великих коштів, подібно до інших нездійснених грандіозних споруд, яких була велика кількість, і вимагали безпрецедентних витрат, Пердікка вирішив, що їхнє виконання є недоцільним.

Дослідивши сукупність процесів і факторів, що відбулися після Гефестіонової смерті, я роблю висновки щодо сакрального значення посади хіліарха для Гефестіона, адже після його смерті Олександр не призначав нікого на це місце. І надалі ми бачимо використання цього титулу, наприклад, у Діодора є згадка про те, що ця посада мала високий статус при перських царях, при Олександрі набула влади і статусу, оскільки македонський цар став шанувальником усього перського, та продовжила своє існування в діадохів: (Антипатр призначив свого сина хіліархом та другим після царя) [Diod. XVIII. 48. 4], а в праці Непоса хіліарха називають найбільш впливовою особою після царя [Nep. IX. 3. 2].

Хоча командиром першої гіпархії став Пердікка [Diod. XVIII. 3. 4], хіліархом нікого не було призначено, хіліархію і надалі йменували Гефестіоновою, і хоругву несли саме ту, що обрав Гефестіон [Arr. An. VII. 14. 10].

Олександр надсилав листи Клеомену до Єгипту, з розпорядженнями щодо будівництва храму для Гефестіона в Александрії Єгипетській: у самому місті та на острові Фарос, зробити його високим і надзвичайно розкішним, назвати тільки іменем Гефестіона і зображувати це ім'я на печатках, якими купці скріплюють свої договори. Олександр також зазначає, що в разі виконання його розпорядження, гарного будівництва Гефестіонових храмів та належного жертвоприношення в них, Клеомену будуть прощені всі його вчинки, та надалі він перебуватиме під захистом царя. Хоча Аппіан, у роботі якого ми знаходимо ці відомості, і засуджує такі вчинки царя, але для нас важливим є те, на які компроміси йде правитель заради свого Гефестіона [Arr. An. VII. 23. 7–8]. Сучасник Олександра, грецький скульптор Аетіон із Мілету написав кілька картин за життя царя, на одній з яких зображений Гефестіон. Хоча ні одна з картин не збереглася, але відомості про картину "весілля Олександра та Роксани", саме ту, на якій є і Гефестіон, залишились у Лукіана. Ми бачимо Гефестіона в ролі факелоносця, цей жест демонструє не тільки дружбу, а й підтримку царя у справах поєднання зі сходом, адже весілля з Роксаною не набуло популярності в греко-македонському суспільстві. Свідченням того, що культ Гефестіона існував, можна побачити в Археологічному музеї Салонік, де зберігають копію рельєфу, можливо, із храму Гефестіона в Пеллі, що містить напис "герою Гефестіону від Діогена" (давньогрец. – Διογένης Ἡφαίστιον ἦρωι) [SEG 40 : 547]. Загалом усі джерела пронизані фактами, що відображають відданість Олександра Гефестіону [Arr. An. I. 12. 1; Curt. III. 12. 15; Plut. Alex. XXXVII; Diod. XVII. 114. 1–3; Ael. VH. XII. 7; Loukian, dial. Mort. XII. 4 (397)].

Важливим питанням є саме проблематика визнання божественності Гефестіона й аспекти, у яких це виявлялося:

- погашені священні вогні у храмах, які гасили, коли помирив сам цар;

- запит Олександра до оракула Амона щодо почес-тей для Гефестіона як для Бога чи як для героя;

- посаду хіліарха, яку після смерті Гефестіона ніхто не займав, і хіліархію йменували Гефестіоновою;

- проект вітваря, виконаний у формі зіккрату;

- заупокійні ігри та змагання які були настільки пишними та масштабними, що відбулися на похороні самого царя;

- ототожнення Олександра і Гефестіона з Ахіллом і Патроком і в контексті заупокійних ритуалів;

- наказ царя щодо будівництва храмів на честь Гефестіона;

- за Діодором – Олександр наказав шанувати Гефестіона як божество молодшого чину; за Юстином – як бога [Just. XII. 12. 12]; за Плутархом – після повернення феорів з оазису Сіва було наказано шанувати його як героя;

- навесні 323 р. до Р. Х. Олександр розпорядився, щоб його культ був з'єднаний із культом Гефестіона.

На нашу думку, підкріплюючись зазначеними джерелами, після смерті Гефестіона його тіло було перевезено до Вавилону, де мало бути спаленим на поховальному багатті з надзвичайною пишністю і жертвоприношеннями. Проте, урахувавши той фактор, що сам Олександр помер через кілька місяців, і наявність свідчень того, що гімнастичні й інші заупокійні змагання вже проводили в честь самого Олександра, можна стверджувати, що цар не завершив будівництво гробниці, храмів, героонів та кенотафів на честь свого друга. Також можна звернутися до джерел, що свідчать про останні грандіозні плани царя (Nymnematia), у яких також знаходимо дані про великі кошти для будівництва і витрати, яких не підтримали друзі Олександра після його смерті у Вавилоні, аргументуючи це марнотратством.

Більшої актуальності досліджуваній темі особистості Гефестіона надає те, що 2012 р. в Амфіполі на пагорбі Каста розпочала роботу 28-ма археологічна експедиція, і згодом була віднайдена гробниця, оздоблена каріатидами та сфінксами, що переважала розмірами царські гробниці у Вергіні. За однією з версій, це є героон для Гефестіона. Керівниця археологічної кампанії в Амфіполі – завідувачка інспекції старожитностей К. Перістері підтверджує приналежність гробниці Гефестіону, оскільки було знайдено три його монограми. За даними Плутарха, на якого посилається археологічна комісія Перістері, після смерті свого друга Олександр наказав своєму зодчому Дейнократу (у Плутарха ми бачимо ототожнення з архітектором Стасікратом [Plut. Alex. LXXII]) споруджувати пам'ятники по всій імперії на честь Гефестіона.

На конференції в Салоніках 30 вересня 2015 р. було зазначено про відкриття трьох написів на мармурових блоках у гробниці Амфіполі з монограмою Гефестіона [10] та Антигона. Ці написи є проектними контрахтами на будівництво гробниці або героона. Також археологами було продемонстровано напис (давньогрец. – [Π] ἀρέλαβον (τάφον) Ἡφαίστιωνος); (давньогрец. – ΑΡΕΛΑΒΟΝ), що є частиною давньогрецького слова "отриманий" (давньогрец. – ΠΑΡΕΛΑΒΟΝ). Напис разом із монограмою є суцільним текстом і перекладається як "Я, Антигон, отримав будівельні матеріали для пам'ятника на честь Гефестіона". Цікавим є те, що подібна монограма зустрічається на деяких монетах Антигона Одноокого [11].

К. Перістері зазначає: немає доказів того, що останки Гефестіона спочивають саме тут, але все ж таки мо-

жна припустити, що це був проєкт героона саме для Олександрового хіліарха.

Висновки та перспективи. У роботі, на основі джерел й історіографії, було проаналізовано і визначено комплекс проблемних питань щодо особистості Гефестіона. Автор розкрив концепцію щодо спірного у джерелах визнання божественності царського гетайра, звернувши увагу на унікальність синтезу заупокійного церемоніалу на основі греко-македонської та ахемідської традицій і розробив власну уточнену реконструкцію заупокійних церемоніалів для Гефестіона. Важливим фактором у статті є простеження культу Гефестіона в імперії Олександра. Необхідно також зазначити про актуальність дослідження, адже 28-ма археологічна комісія, що розпочала свою роботу на пагорбі Каста в Амфіполі, представила 2015 р. віднайдену монограму Гефестіона, що підвищує інтерес до особистості найближчої людини царя Олександра та відкриває нові проблемні питання для істориків, надаючи перспективу для нових відкриттів.

Список використаної літератури

1. Badian E. A King's Notebooks / E. Badian // HSCP. – 1967. – 72. – P. 183-204.
2. Berve H. Das Alexanderreich auf prosopographischer Grundlage Bd. I-II / H. Berve. – München, 1926.
3. Bickerman E. Sur un Passage d' Hyperide / E. Bickerman // Athenaeum. – 1963. – 41. – P. 70-85.
4. Fox L. Alexander the Great / L. Fox. – London: Allen Lane, 1973. – 568 p.
5. Schachermeyr F. Alexander in Babylon und die Reichsordnung nach seinem Tode / F. Schachermeyr. – Wien, 1970.

6. Schachermeyr F. Alexander der Grosse. Ingenium und Macht / F. Schachermeyr. – Graz, 1949. – 535 s.
7. Smith W. Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology / W. Smith. – Boston: Coenus, 1867. – P. 852.
8. Treves P. Hyperides and the Cult of Hephaestion / P. Treves // The Classical Review. – 1939. – 53. – P. 56-57.
9. Дройзен И. Г. История эллинизма т.1 / И. Г. Дройзен. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1995. – 601 с.
10. A Monogram discovered reveals the name of the honored person [Electronic source]. – Access mode : <http://www.theamphipolistomb.com/news/51>
11. Antigone le Borgne (pièce) [Electronic source]. – Access mode : [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Antigone_le_Borgne_\(pièce\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Antigone_le_Borgne_(pièce).jpg)

References

1. Badian, E. (1967). A King's Notebooks. *HSCP* 72, 183-204.
2. Berve, H. (1926). *Das Alexanderreich auf prosopographischer Grundlage. Bd. I-II*. München. [In German].
3. Bickerman, E. (1963). Sur un Passage d' Hyperide. *Athenaeum* 41, 70-85. [In French].
4. Fox, R. L. (1973). *Alexander the Great*. London: Allen Lane.
5. Schachermeyr, F. (1970). *Alexander in Babylon und die Reichsordnung nach seinem Tode*. Wien. [In German].
6. Schachermeyr, F. (1949). *Alexander der Grosse. Ingenium und Macht*. Graz. [In German].
7. Smith, W. (1867). *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology*. Boston: Coenus.
8. Treves, P. (1939). Hyperides and the Cult of Hephaestion. *The Classical Review* 53, 56-57.
9. Droysen, J. H. (1995). *History of Hellenistic civilization t.1*. Rostov: Feniks. [In Russian].
10. A Monogram discovered reveals the name of the honored person. URL: <http://www.theamphipolistomb.com/news/51>
11. Antigone le Borgne (pièce). URL: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Antigone_le_Borgne_\(pièce\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Antigone_le_Borgne_(pièce).jpg)

Надійшла до редколегії 10.06.21

K. Baulina, PhD Student

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

REFLECTION OF HEPHAESTION'S DIVINITY

The article attempts to determine the display of recognition of the degree of divinity of Hephaestion and the aspects related to this factor. Hephaestion was the closest person in the life of Alexander the Great, who embodied the syncretic processes of the Eastern and Greco-Macedonian traditions, received the status of "second after the king" and held a set of the highest titles, both military and administrative, played one of the key positions at court and had a big influence on Alexander. After the death of Hephaestion, the king wondered: what honors to give a friend, as a god, demigod, or hero? The article is based on ancient Greek written sources and archaeological sources: a stone lion in the Iranian city of Hamadan, and a recently discovered tomb with burials on Casta Hill in Amphipolis, which gives the study more relevance and novelty. My own contribution is the developing concept of recognizing the cult of divinity of Hephaestion, through his military rise in life and the preservation of high status after death and the syncretic elements he embodied. In the course of the research, a detailed reconstruction of the funeral ceremonies was carried out, and controversial issues concerning the recognition of Hephaestion as a hero or deity, which appeared in ancient sources, were analyzed. Attempts are also made to show a reflection of Hephaestion's attraction to Persian traditions.

Keywords: Hephaestion, divinity, hero, Ecbatana, Amphipolis, lion, heroon.